

2014-06-12, Lietuvos sveikata, „Ekstremalai“

2014 m. birželio 12 – 18 d. Nr. 24, Sveikata.lt

Bernardas Šukys

Apie traumas kalbamės su Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų Neurochirurgijos klinikos Stuburo neurochirurgijos skyriaus vadovu dr. Broniumi Špakausku.

Ar prasidėjus vasarai sulaukiate daugiau ekstremalaus sporto mėgėjų, patyrusių traumas?

Kur labai ekstremalus sportas, tai jie ne visada pas mus patenka. Jie patenka į kitas įstaigas... Turiu galvoje morgą. Kai pralenkia koks motociklas tokiu greičiu, kad tik spėju pagalvoti – „jo aš jau negydysiu“. Šiaip, akivaizdu, kad padaugėja traumų, susijusių su maudymosi malonumais ir nardymu. Sezono pradžia priklauso nuo aplinkos ir vandens temperatūros. Prasideda birželį, liepą, kartais gegužės gale. Labai jauni žalojasi nerdami į vandenį, po to, vyresniam amžiuje, – medžių genėjimas ir šieno krovimas. Tokios pagrindinės traumų rūšys. Dar noriu pabrėžti, kad atsiranda ir plinta nauja sporto rūšis – tai pramogavimas su galingais keturračiais. Važiuoja ten į visokius skardžius ir apsverčia. Dar prieš kokius 5 metus jų nebuvo, bet dabar turime beveik kasmet. Jeigu kalbėti apie ekstremalus, kurie su timpomis šokinėja, iš tikrųjų nepasitaikė tokių atvejų. Ten nebent tikrai reikia kelnes pasikeisti (šypsosi).

Kiek maždaug tokių ekstremalių nardytojų tenka per sezoną gydyti?

Per ilgametę praktiką kokie 18 – 20 (per sezoną) jaunų žmonių būna. Kalbant apie tendencijas, paskutinių metų, pabrėžiu, taip atsargiai: gal šiek tiek mažėja sužalotųjų. Tačiau pastebėjau, kad jie jaunėja. Kita vertus, anksčiau vaikų amžius skaitydavosi 15-16, dabar 18 metų, tai jie dabar patenka į vaikų skyrių. Kas dar buvo būdinga praėjusiais metais, kad pas mus buvo mažiau sąlyginai sunkių traumų – turiu galvoje su pilnu nugaros smegenų pažeidimu, su paralyžiais. Man atrodo, iš sužalotųjų pernai vienas tik mirė, o taip mes juos daugmaž visus pagydėm. Šiomet jau buvo pora (susižalojusių – red. past.). Abudu traumas patyrė ne Palangoj, ar ežere, bet į tvenkinį nėrė. Tai yra pavojinga.

Kokie kaulai dažniausiai tokiems ekstremalams lūžta?

Kaip taisyklė, neriant, yra tik pavieniai atvejai, kai lūžta ne kaklo slanksteliai. Dažniausiai lūžta penktas, šeštas kaklo slanksteliai ir neretai lūžiai yra lydimi nugaros smegenų pažeidimo. Tai sukelia rankų ir kojų paralyžius. Vadinamo „britvom“, kur važinėja, nesam daug operavę, nes jiems paprastai arba lūžta galūnės, arba jie užsimuša. Keturračių traumas labai jau pavojingos. Jeigu motociklą pastatai piestu, ant vieno rato ir griūni, tai negriūni tiesiai aukštiekninkas – krenti į vieną šoną, ar kitą. Keturratis, ypač galingas, jeigu jį greitai „pagazuoji“, nestoja piestu – griūva aukštiekninkas. Žmogus patekęs po juo, pirmiausiai nusilaužia stuburą krūtininėje dalyje. Na įsivaizduokit, jis virsta, ir perlaužia žmogų. Šios traumas labai sunkios.

Ar visada įmanoma pagydyti stuburo traumas?

Gydoma yra kaulų pažeidimai. Tai yra slankstelių lūžiai suremontuojami susukant sraigtais, atstatoma stuburo ašis, atpalaiduojami nugaros smegenys. Tačiau jeigu nugaros smegenys yra pažeistos – sakykim, pradurtos lūžgalio, sutraiškytos – tai nei mes, nei niekas kitas šioje Žemėje,

deja, nugaros smegenų atstatyti pilnai negali. Todėl tie žmonės neretai lieka neįgalūs. Negalia pasireiškia nuo visiško paralyžiaus, kai žmogus gali tik kalbėti ir akimis mirkčioti iki sakykim dalinio – negali atsistoti, savarankiškai paeiti ar taip toliau. Tai varijuoja plačiam diapazone. Mūsų atlikta operacija pagerina paciento situaciją tiek, kiek tai susiję su nugaros smegenų suspaudimu. Suspausta – juos atleidžiam, pagerėja. Bet pabrėžiu, nugaros smegenų sužalojimas neretai yra nepataisomas visam likusiam gyvenimui. Ir akimirka malonumo, kurią tu patyrei skriedamas šauniai ant galvos į vandenį, per sekundę – tau iškilus, ar tave ištraukus, perves į kitą gradaciją. Tampi priklausomu žmogumi. Tai labai baisu ne tikai fiziškai, bet ir psichologiškai.

Ilgai užtrunka gydymas?

Keletą mėnesių užima, kadangi reikalinga ir reabilitacija, bet priklauso nuo amžiaus ir lūžimo pobūdžio. Kaklas turi septynis slankstelius – ar žirafa, ar žmogus, vienodai turi. Sakykime, septinto slankstelio pažeidimas mažiau pavojingas negu ketvirto, o antras ir pirmas – kuo arčiau galvos – neretai yra mirtini. Viskas priklauso nuo to, kaip lūžta, kokia vieta ir kiek smegenų pažeidžiama. Atstatyti, sutaisyti stuburo lūžimą, atstatyti išnirimus, pavyksta praktiškai visą laiką. Tačiau mūsų atlikta stuburo operacija ne visada duoda laukiamus rezultatus, dėl anksčiau minėtų priežasčių, kadangi yra sužalojamos smegenys.

Kaip manote, įmanoma tokių traumų „profilaktika“?

Aš jau daug metų apie tai kalbu, ir jūs dabar parašysit – bus išspausdinta. Jeigu mane pakviečia, stengiuosi ir per radiją pašnekėti ir per televiziją. Paprastai kai ateina pavasaris, vasaros pradžioj, stengiuosi visur „išstoti“, bet kiek tas padeda, dievai žino. Gal kažkam taip, bet turiu savo praktikoje atvejus, kai ateina ir sako „o, mačiau jus per televizorių ryte, kai jūs kalbėjot, kad nešokinėti, o paskui išėjau maudytis ir išokau.“ Kažkam iš žurnalistų buvau davęs idėją, padaryti tokį klipą per televiziją, kaip ten suka apie avarijas. Visi tam pritarė, bet paskui, sako, pinigų nėra. Dar galėtų būti iniciatyva masinėse jaunimo susibūrimo vietose, gal prie vandens telkinių. Tai būtų tokia profilaktika.